

14. Пропаганда [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Пропаганда>- Назва з екрану

15. Стоянова Э. О стиле радио рекламы/ Э. Стоянова / Реклама. — 1981. — N25. —С. 27-34.

Чорна Вікторія Олександрівна – викладач кафедри соціології Чорноморський державний університет імені Петра Могили

УДК 316.4:315.151-024.61(477)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИМУШЕНОЇ ВНУТРІШНЬОЇ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

У статті розкрито соціально-економічні проблемивимушеної міграції в Україні. Вимушенні внутрішні переселенці – це нові обставини нашого життя, де відсутня позитивна мотивація для переміщення, а також зміна умов проживання, за якої виникає реальна загроза безпеці життєдіяльності за відсутності близької перспективи нормалізації ситуації. Проблеми внутрішніх мігрантів, матимуть довготривалий характер, тому першочерговим завданням є вироблення основ єдиної державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб. Необхідне вироблення різних підходів до розселення, працевлаштування вимушених мігрантів, які не схочуть змінювати теперішнє місце проживання, та для осіб, які після нормалізації ситуації планують повернутись до свого краю.

Ключові слова: соціально-економічні проблеми, внутрішньо переміщена особа, вимушена міграція, міграція населення, переміщення.

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ВЫНУЖДЕННОЙ ВНУТРЕННЕЙ МИГРАЦИИ НАСЕЛЕНИЯ

В статье раскрыто социально-экономические проблемы вынужденной миграции в Украине. Внутренние переселенцы – это новые обстоятельства нашей жизни, где отсутствует положительная мотивация для перемещения, а также изменение условий проживания, при которой возникает реальная угроза безопасности жизнедеятельности при отсутствии близкой перспективы нормализации ситуации. Проблемы внутренних мигрантов, будут иметь долгосрочный характер, потому первоочередной задачей является выработка единой государственной политики по внутренне перемещенных лиц. Необходима выработка различных подходов к расселению, трудоустройству вынужденных мигрантов, которые не захотят менять нынешнее местоживания, и для лиц, которые после нормализации ситуации планируют вернуться.

Ключевые слова: социально-экономические проблемы, внутренне перемещенное лицо, вынужденная миграция, миграция населения, перемещение.

SOCIO-ECONOMIC PROBLEMS OF FORCED INTERNAL MIGRATION

The article deals with the problem of forced migration in Ukraine. Internally displaced persons – are the new circumstance so far live where there is no positive motivation to move, as well as a change in living conditions, in which there is a real threat to health and safety in the absence of prospects for the normalization of the situation close. Problems of internal migrants will be long-term, so the priority is to develop a unified state policy on internally displaced persons. Necessary to develop different approaches to settlement, employment of forced migrants, who do not want to change the current location, and for those who plan to normalize his situation after return.

Keywords: socio-economic problems, internally displaced person, forced migration, adaptation strategies, migration, displaced.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми вимушеної внутрішньої міграції досить гостро постала внаслідок російської агресії в Криму та подій на Сході України. Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» передбачено, що внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, який постійно проживає на території України, якого змусили або який самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [5].

Міграційні процеси в Україні завжди були об'єктом глибокого наукового аналізу, однак проблема вимушеної міграції в теперішньому її вигляді є абсолютно новою і малодослідженою.

Аналіз останніх публікацій. Цілком слушною видається позиція О. Макарової, яка вважає, що відсутність реальних перспектив щодо припинення бойових дій найближчим часом та швидкого відновлення контролю держави над цими територіями зумовлює необхідність прийняття програм щодо соціальної підтримки та адаптації переміщених осіб на територіях їх розміщення, а також заходів щодо протидії можливим негативним соціально-економічним наслідкам для територій-реципієнтів. Політика щодо внутрішньо переміщених осіб має забезпечити баланс між інтересами місцевих громад та необхідністю створення гідних умов для життя і праці постраждалих осіб. Програма реінтеграції для вимушено переміщених осіб має бути спрямована не лише на підтримку зайнятості для переселенців, але й сприяти соціально-економічному розвитку місцевих громад шляхом використання наявного людського потенціалу переміщених осіб: їх доволі високої соціальної та територіальної мобільності, економічної активності, інтелектуального та демографічного потенціалу [7, с. 175].

І. Войналович, М. Кримова, Л. Щетініна, досліджуючи проблеми зростання чисельності внутрішніх переселенців зі східних регіонів України та АР Крим у різних аспектах у контексті зарубіжного досвіду, зазначають, що соціальні наслідки перебування окремих територій в окупації та проведення антитерористичної операції наразі справляють значний вплив на соціально-економічний розвиток держави. Вони ж зумовлюють велику кількість вимушених переселенців та актуалізують питання захисту їх прав, створення належних умов їх життєдіяльності в регіонах розселення. Загострення проблем тимчасових переселенців і дослідження зарубіжного досвіду в їх вирішенні свідчать про необхідність негайних дій держави щодо формування законодавчої бази з ряду питань, а саме: надання таким особам статусу вимушеного переселенця, отримання житла, забезпечення прав зайнятості, соціального забезпечення (освіта, охорона здоров'я і т. д.), створення умов повернення до попередніх місць проживання тощо [2].

В. Воронкова, виходячи з філософського аналізу політичних подій в Україні, приходять до висновку, що загальний рівень динаміки соціальної напруги в країні сьогодні досяг крайніх меж і залишається на рівні високих показників. На її думку, в поняттях «ризик» і «криза» кристалізуються проблеми сучасного соціуму, в яких зосереджуються всі протиріччя цивілізації в одне ціле. Водночас у сучасній епосі глобалізації постійним явищем кризового соціуму є екзистенціальні ризики внаслідок процесів, які призвели технічні засоби забезпечення життєдіяльності до аварійного стану, оскільки сучасні міста є стресогенними, кордони – конфліктними, управління – кризовим; у містах і регіонах, де йде війна, немає хліба, води і необхідних матеріальних продуктів [3, с. 16–17].

Метою статті є дослідження соціально-економічних проблем вимушеної міграції в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи українське суспільство на сучасному етапі необхідно зазначити, що його стан протягом останніх років виступає основним фактором ризиків і небезпек, які загрожують нормальній життєдіяльності громадян. Причин такої ситуації досить точно сформулювала О. Балакірева, яка вважає, що замість того, щоб сприяти прогресу, «недореформована» інституційна система гальмує розвиток країни. Протягом

усього періоду «переходу» чи трансформації відбувається процес формування різних соціальних структур, встановлення взаємозв'язків, пошук балансу в соціальному просторі, розмежування інтересів різних суспільно-політичних сил. Паралельно відбуваються процеси соціалізації (ресоціалізації), пошуку ідентичності, самовизначення громадян, що нині проявляється широким спектром суперечливих, нерідко радикальних, настроїв [1, с. 7]. Сьогодні в теоретичних моделях суспільства досить часто на перший план висувуються його динамічні, а не статичні властивості, що стає особливо актуальним для українського соціуму. Так, виходячи з теорії, запропонованої С. Московічі, суспільство – це система динамічних відносин, дещо аморфне, безперервно мінливе і тому зіставне з психікою, з динамізмом пристрастей і вірувань, що відображає сутність душевного життя реальної людини. «Суспільство всюди народжується зсередини, неначе із пристрастей, що виходять із кожного з нас, зшитих воєдино безліччю вчинків у безлічі ситуацій. Для того, щоб повірити в реальність групи і її цілей, необхідно перед цим повірити в силу її ілюзій, емблеми чи символу, які її представляють. Суспільство, яке не дотримується цих правил, яке відхиляється від них, ослаблюється, розпиляється, втрачає вплив на своїх членів. Ніщо не з'являлося в ході нашої історії такого, що не створювало б священних предметів і не прагнуло б за всяку ціну їх нав'язати» [7, с. 29, 44].

З іншого боку, розвиток сучасних інформаційних технологій зумовив значний вплив засобів масової інформації на суспільну свідомість, що призвело, за влучним виразом Е. Гідденса, до втрати «кокону основоположної довіри», тобто втрати унікальності кожної людини. Внаслідок цього виникає так званий феномен «одинокого натовпу», тобто самотності натовпі, скупчення роз'єднаних людей, які управляються іншими людьми в якісно нових, критичних обставинах [8]. Тривале перебування у стані такого «натовпу» породжує масову катастрофічну свідомість [8], одним з факторів виразу якої стають соціальні катастрофи і, як наслідок, вимушені масові переселення.

Усі суб'єкти соціального процесу можуть виступати в ролі джерела, споживача чи носія ризиків. На сьогодні поширеною є думка, що мігранти становлять новий елемент соціального середовища, який зменшує загальний рівень захищеності різних груп приймаючого населення і виступає джерелом ризиків різного типу [6, с. 61]. Ризики міграційних процесів породжуються рішеннями інституцій, що регулюють міграцію, мігрантами та приймаючим населенням. Владні структури, приймаючи такі рішення у сфері регулювання міграційних процесів, які не враховують можливі негативні наслідки для суб'єктів реалізації та недостатню захищеність цих суб'єктів від такого управлінського впливу, виступають джерелом ризиків як для вимушених мігрантів, так і для приймаючого населення. Мігранти та приймаюче населення виступають споживачами міграційних ризиків, стосовно одні одних – носіями цих ризиків.

На жаль, проблема переселенців та окупації територій, з якою зіштовхнулася наша країна, наразі не є поодиноким випадком вимушених переселенців, тому умовно можна поділити на такі групи проблем:

1. Забезпечення тимчасовим і постійним житлом є однією з головних проблем, з якою стикається країна при стихійному, вимушеному переселенні. З цього питання передбачається першочергове забезпечення переселенців тимчасовим житлом з наявного житлового фонду, а також їх розселення в адміністративних будівлях і спеціально створених тимчасових поселеннях.

2. Забезпечення прав зайнятості. На жаль, українське законодавство не містить положень щодо можливостей забезпечення та збереження прав зайнятості для тимчасових переселенців. Проте ця проблема є однією із першочергових, адже її вирішення є певним важелем для розв'язання й інших проблем, пов'язаних із матеріальним забезпеченням вимушених переселенців.

3. Надання грошової матеріальної допомоги виконує функцію підтримки мінімального рівня доходу найуразливіших верств населення, серед яких пенсіонери, інваліди, багатодітні сім'ї та інші.

4. Інституціональне забезпечення вирішення проблем переселенців у країні. Реалізація

проектів підтримки тимчасових переселенців потребує не лише нормативно-правового та фінансового підґрунтя, а й інституціонального забезпечення. Наразі в Україні відсутній централізований державний орган, який би комплексно здійснював політику в сфері вирішення проблем переселенців.

5. Забезпечення умов повернення до попередніх місць проживання - питання, що може стати достатньо актуальним у майбутньому. Більшість вимушених переселенців, з часом, по завершенню бойових дій та окупації, виявлять бажання повернутися до місць їх попереднього проживання. Враховуючи те, що частина будинків, а також інфраструктура міст і селищ Донецької та Луганської області є частково пошкодженими або знищеними, актуальним залишається питання реалізації програм відновлення інфраструктури регіонів і житла. У цьому контексті досвід інших країн передбачає надання можливості повернення у приватну власність об'єктів нерухомості; надання одноразової державної допомоги для відновлення житла, у разі повного їх знищення; компенсація частки вартості на покупку або будівництво нового житла. Враховуючи та систематизуючи закордонний досвід, окремі ініціативи українського уряду, а також громадських організацій, можна стверджувати, що актуальною для України сьогодні може стати реалізація зваженої комплексної політики, що охоплювала б усі аспекти життя вимушених переселенців. У цьому випадку, актуальною може стати реалізація системи заходів, що охоплювали б усі сфери життя переселенців[2].

Проблеми вимушеної міграції мають не лише кількісний, але й часовий виміри. Зараз в Україні налічується найбільша кількість внутрішньо переміщених осіб у Європі з часів завершення Другої світової війни. За різними оцінками, понад мільйон мешканців Донецької, Луганської областей та АР Крим вимушено змінили місце проживання; половина з них – діти, інваліди та особи похилого віку. Більшість вимушено переселених осіб географічно розташовані у районах, що близькі до їхніх домівок і перебувають під контролем українського уряду. Значна кількість вимушено переселених осіб також переїхала до першої лінії областей, прилеглих до Донбасу, – Харківської, Дніпропетровської та Запорізької. Те, що переселенці залишаються неподалік від дому, означає, що вони прагнуть підтримувати тісні зв'язки із залишеними вдома членами сімей та турбуються про долю майна, а також передбачають для себе можливість повернення. Зараз у цих регіонах кількість місць для можливого розселення зменшилася, але, незважаючи на наявність місць для проживання на Заході України, більшість вимушено переселених осіб не хочуть їхати через усю країну, щоб скористатися з таких можливостей розміщення. Масова міграція населення всередині країни пов'язана з низкою особливих проблем, які виникають як у самих внутрішньо переміщених осіб, так і в суспільстві в цілому – відбувається абсолютне спрощення поведінки людини заради виживання, однак це породжує загальну невизначеність у суспільних відносинах. Відсутність реальних перспектив щодо відновлення найближчій перспективі контролю держави над тимчасово окупованими територіями зумовлює необхідність вироблення адекватних адаптаційних стратегій.

Насамперед, треба зазначити, що, на відміну від добровільної міграції, коли соціальний статус особи у більшості випадків покращується, результатом вимушеної міграції є значного погіршення та часткова чи повна втрата добробуту та раніше отримуваних доходів. Підвимушеністю ми розуміємо відсутність позитивної мотивації для переміщення, а також зміну умов проживання, за якої стає неможливим нормальна життєдіяльність чи виникає реальна загроза безпеці за відсутності перспективи нормалізації ситуації. Центральним елементом адаптації виступає її мета, виходячи з якої суб'єкт знаходить вихід із стану конфлікту із зовнішнім середовищем. Активна стратегія адаптації передбачає прагнення суб'єкта змінити середовище, пасивна – підкорення життєвим обставинам. Виходячи з результатів дослідження Д. Канемана та А. Тверські, можливий ще один варіант поведінки людини за умов ризику і невизначеності – це так званий «феномен асиметрії», внаслідок дії якого людина приймає ряд несумісних рішень, частина з яких на перспективу спрямовані на досягнення виграшу та рішень, що мають на меті уникнення програшу [4]. Для оцінки адаптаційних стратегій вимушених переселенців можна застосувати теорію, запропоновану J.

Gullahorn. В основу покладено гіпотезу щодо відповідності протікання адаптації деякій U-подібній кривій, окремі частини якої відтворюють етапи цього процесу:

– перший етап, що характеризується оптимістичними очікуваннями та надіями на майбутнє;

– другий етап характеризується зростанням негативного впливу середовища на людину, що викликає в неї стан депресії та розчарування;

– третій етап характеризується максимальним проявом симптомів безпорадності та виникненням психосоматичних розладів;

– четвертий етап супроводжується появою оптимізму, відчуттям задоволеності і інтегрованості до нових умов;

– п'ятий етап завершується повною адаптацією індивіда[4].

Разом з цим частина вимушених переселенців не зможуть (чи не захочуть) повністю адаптуватися до нового середовища і після нормалізації ситуації повернуться на попереднє місце проживання. Там їх чекають нові проблеми реадаптації, які знову повторюють U-подібну криву [4]. Розглядаючи відмінності між добровільною та вимушеною міграцією, Л. Корель зазначає, що у випадку добровільної міграції спочатку, як правило, у суб'єкта адаптації виникає позитивна установка на нове явище, тобто відбувається адаптація свідомості, а потім уже нова адекватна форма поведінки. Або ж особа поступово змінює звичні стандарти поведінки, особливо не переймаючись сутністю довколишньої дійсності, а з часом відбувається кореляція її свідомості. Вимушені адаптації виникають у тих середовищах, які жорстко диктують свої умови адаптації, – в особі виникає негативна установка на освоєння нових явищ, вона вимушена вибудовувати свою поведінку в незнайомому середовищі. Розподіл адаптаційних стратегій за добровільністю чи вимушеністю є ключовим в установках особи на успішність пристосування до нових умов [6, с. 137].

Досить важливою також є детермінація економічної активності працюючого населення, яка формує різні системи ціннісних орієнтацій людей, впливає на рівень готовності до підприємництва. Установки та орієнтації щодо відкриття власної справи, а також оцінки спроможності займатися підприємницькою діяльністю значною мірою залежать від рівня матеріального становища населення. Потенційна готовність створити власне підприємство, відкрити свою справу серед бідних прошарків є у 5 разів нижчою, ніж у групи з матеріальним становищем, вищим за середнє, та в 4 рази – із середнім рівнем добробуту. Бідний прошарок має низькі можливості адаптації до сучасного соціального середовища і за цих умов перебуває в стані очікування та не починає активних дій задля поліпшення добробуту. Встановлено, що чим вищим є добробут соціальної групи, тим вищими є оцінки спроможності займатися підприємницькою діяльністю. Зазначене питання набуває ваги серед населення працездатного віку у зв'язку з низхідними процесами мобільності за матеріальним становищем [9]. Виходячи з результатів дослідження «Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб в Україні та послуг для них», яке проводилося у січні 2015 р. МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я», першочерговими потребами цієї категорії осіб є: фінансова (потреба у працевлаштуванні) – 69,5%; гуманітарна (їжа та одяг) – 65,7%; житлова – 62,8%; медична – 49,8%; соціальна – 13,5%; психологічна – 11%; юридична – 11%; культурна – 7,3%; політична – 6,2%. Відповіді вимушених переселенців щодо їхніх потреб, які задовольняються на низькому або недостатньому рівні, розподілилися таким чином: фінансова (працевлаштування) – 45%; житлова – 41,2%; гуманітарна (їжа, одяг) – 34,5%; медична – 28,3%; соціальна (участь у житті громади, толерантне ставлення з боку громадян, рівний доступ до благ і можливостей у соціумі) – 17%; політична (участь у політичному житті держави, прийняті рішення, законотворчії діяльності) – 14,2%; юридична (захист прав, представництво інтересів у суді, юридичні консультації) – 13,4%; психологічна та культурна – по 9,7% [10].

У ситуації невизначеності і неясності, навіть стосовно найближчих перспектив, для примусово внутрішньо переміщених осіб найбільш актуальною проблемою стає

пошуксвоєрідного оптимуму між адаптаційною стратегією виживання та установкою індивідуумана активні дії з метою повноцінної участі в трудовій діяльності. Саме праця слугує не лишеджерелом матеріальних статків, необхідних для підтримки життєдіяльності, але й засобомзадоволення соціальної потреби в самовираженні. Однак напруга на місцевих ринках працічерез істотне збільшення пропозиції робочої сили за рахунок вимушених переселенців не даєможливостей задоволення цієї потреби. Так, за результатами соціологічного дослідження«Оцінка потреб внутрішньо переміщених жінок та осіб похилого віку в Україні», проведеногоУкраїнським інститутом соціальних досліджень імені О. Яременка, допомоги від державнихорганів у працевлаштуванні після переїзду потребували 40,8% респондентів, а отримали їїлише 13,3%.Щодо осіб, які залишилися на неконтрольованій українською владою території, то,на нашу думку, домінування процесу продукування ризиків (обстрілів, бомбардувань)зумовлює специфічне переродження суспільних інституцій та взаємовідносин з ними. З часом, така ситуація призведе до подальшого витіснення значної частини населення, яке зараззалишається орієнтованим на нормальні умови зайнятості, а їх місце в регіоні займуть представники різного роду кримінальних структур і маргіналізовані верстви. Самоорганізаціянаселення також набуватиме специфічних форм, серед яких можна виділити: створеннязлочинних співтовариств, організацію посередницьких послуг між ворогуючими сторонами, а також супротив представникам самопроголошеної влади. Підтвердженням початкуреалізації одного з наведених сценаріїв може слугувати твердження голови правління Центруприкладних політичних досліджень «Пента» В. Фесенка, який заявив в інтерв'ю одному зканалів телебачення: «Протягом останнього року на Донбасі сформувалася ціла воєнна каста, насамперед, з місцевих. Це люди, для яких війна – стиль життя і заробітку. Ці люди вже не повернуться в шахти чи на заводи, і таких людей вже декілька тисяч. Це нова реальністьДонбасу». Дійсно, як засвідчує світова практика, спільноти такого типу майже не піддаютьсяреабілітації, у кінцевому рахунку, їх потрібно буде просто ізолювати в установленому законодавством порядку. Останній сценарій (приховані методи боротьби), на нашу думку, буде втілюватися поступово, в процесі зростання невдоволення основної частини населення окупаційними, бандитськими формами і методами регіонального управління[10].

Висновки. В умовах ризикогенного суспільства державна політика має спрямовуватися націнності й інтереси людини, які є більш важливими, ніж, скажімо, плюралістична демократіяі ринкова економіка. Це цінності життя кожної людини (самоцінності життя кожної окремовзятої людини), захист її гідності, збереження громадянського миру та злагоди. Суспільство,як відомо, само по собі культивує й утверджує цінності свободи та відповідальності, які векономічній сфері утворюють ринок, у політичній – демократію і плюралізм, у соціальній –самодостатню особистість [10].

Таким чином, сьогодні основні зусилля уряду повинні концентруватися на розробціта ефективному упровадженні Стратегії соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб,яка передбачатиме, насамперед, інтеграцію внутрішньо переміщених осіб в соціум, тобтостворення нових робочих місць та будівництво повноцінного житла. Сьогодні настав часвпроваджувати більш ґрунтовні програми, які матимуть не коротко-, а середньостроковий характер не лише за часом реалізації, а й за строком отримання результатів. Стратегіямає бути спрямована не тільки на підтримку зайнятості для вимушених переселенців, але йсприяти соціально-економічному розвитку місцевих громад шляхом використання наявного людського потенціалу переміщених осіб: їх доволі високої соціальної та територіальноїмобільності, економічної активності, інтелектуального та демографічного потенціалу. Порядз максимальним залученням переселенців до суспільного життя територій їх тимчасового перебування, необхідно через ЗМІ та інші можливості всіляко запобігати упередженому сприйняттю переселенців місцевим населенням виключно як осіб, налаштованих на сепаратизм.Щодо наших громадян, які залишаються на тимчасово окупованій території, то покищо може йтися про політичне урегулювання конфлікту, їх

матеріальну та інформаційну підтримку у межах наявних на сьогодні можливостей, із наступним поверненням до нормальних умов життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балакірева О.М. Науковий аналіз і доказове обґрунтування – успіх стратегій розвитку таконкретних дій / О.М. Балакірева // Укр. соціум. – 2014. – № 3 (50). – С. 7–9.
2. Войналович І.А. Вимушені переселенці: зарубіжний досвід, стан і реалізація їх прав в Україні [Електронний ресурс] / І.А. Войналович, М.О. Кримова, Л.В. Щетініна // Інституційний репозитарій КНЕУ. – Режим доступу : <http://www.ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/5981/1/250-258.pdf>
3. Воронкова В.Г. «Общество риска» как следствие кризиса современной цивилизации в глобальном измерении / В.Г. Воронкова // Гуманітар. вісн. ЗДІА. – 2014. – № 58. – С. 13–24.
4. Beck U. World at risk / U. Beck. – Cambridge, UK : Polity, 2009.- 236p.
5. Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
6. Корель Л. В. Социология адаптации: вопросы теории, методологии и методики / Л. В. Корель. – Новосибирск: Наука, 2005. – 318 с.
7. Макаров О.В. Соціальна політика в Україні : моногр. / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 244 с.
8. Лібанова Е. Вимушені переселенці: вчора, сьогодні, завтра [Електронний ресурс] / Е.Лібанова // «Дзеркало тижня. Україна» №27, 8 серпня 2014. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/internal/vimusheni-pereselenci-vchora-sogodni-zavtra_.html
9. Недюха М. Україна в контексті соціології ризику [Електронний ресурс] / М. Недюха. – Режим доступу : <http://ualogos.kiev.ua>.
10. Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб в Україні та послуг для них [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lhsi.org.ua/images/2015/Doslidzhennya_VPO_LHSI2015.pdf.

Щербина Віктор Миколайович – доктор соціологічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту культурології Національної академії мистецтв України

УДК 005.7; 316.7

КУЛЬТУРОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ СУЧАСНОСТІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА

У статті розглядається проблема формування методології культурологічного дослідження феномену організаційної культури в контексті дослідження сучасних процесів культуротворення. На основі описання та систематизації основних теоретичних підходів до вивчення організаційної культури сучасного підприємства автор робить висновок щодо перспектив синтезування соціологічних концепцій організаційної культури в предметному просторі культурології.

Ключові слова: організаційна культура, культурологічний дискурс, концептуалізація, соціологія організацій, норми, цінності.

КУЛЬТУРОТВОРЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ СОВРЕМЕННОСТИ И ОРГАНИЗАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА

В статье рассматривается проблема формирования методологии культурологического исследования феномена организационной культуры в контексте исследования современных процессов развития культуры. На основе описания и систематизации основных теоретических подходов к изучению организационной культуры